

## Schutterij St. Lambertus Neeritter

De volledige naam van de schutterij luidt:

De jonge schutten van Sinte Lambertus ende de Heylige Maget Lucia patroon ende de patronesse tot Neeritter.

De geschreven geschiedenis van de schutterij St. Lambertus gaat terug naar het jaartal 1627; het jaar waarin het reglement van de “jonge schutten van Sinte Lambertus ende de heylige Maget Lucia”, ter goedkeuring wordt voorgelegd aan het domkapittel van Sint Lambertus te Luik.

De schutterij is echter ouder: in 1626 richtten de jonge schutten een verzoek tot het domkapittel te Luik over het gebruik van grond (ze beloven daarbij de jaarlijkse sacramentsprocessie te zullen beschermen) en in een andere briefwisseling van bestuur en inwoners van Neeritter met het domkapittel uit de jaren 1626 en 1627 wordt uitdrukkelijk vermeld dat de jonge schutten volgens oude gewoonte altijd een meiboom mochten gaan kappen op de “gemeente” grond. Men kan veilig aannemen dat de schutterij toen al jaren bestond.

Schutterij St. Lambertus is weliswaar een zeer oude schutterij doch zij kenmerkt zich in deze tijd als een jonge vereniging met voor elk wat wils voor zowel jong als oud. Het jongste actieve lid is 7 jaar en het oudste actieve lid 76 jaar. In tegenstelling tot vroeger toen alleen mannen lid waren van de schutterij zijn nu ook vrouwen lid van de schutterij. Ook heeft daarbij een verschuiving plaats gevonden van het enkel individueel lidmaatschap naar een meer gezinslidmaatschap. Door de leden van de schutterij worden diverse zaken gebezigd zoals het houden van optochten, het schieten met de zware buks, muziek maken, het instandhouden van traditionele ceremonies en natuurlijk het gezellig samenzijn.

Het schieten met de zware buks

Door jong en oud wordt deze schietsport gebezigd. Naast het wekelijks oefenen op het eigen oefenterrein van de schutterij, neemt men ook deel aan de diverse schuttersfeesten om daar aan de schietwedstrijden deel te nemen. Het schieten met de zware buks is een buitengebeuren en vindt plaats vanaf maart t/m september. Vanaf oktober t/m februari schiet men met een luchtdrukbuks binnen in het clublokaal. Zo kan men met het schieten vaardig blijven door ook in de wintermaanden te blijven oefenen.

De zware buks (vuurwapen), weegt ongeveer 15 kilo en heeft een lengte van 1,5 meter.

Omdat deze zo zwaar en lang is, wordt de buks opgelegd en ondersteund door een vork, men noemt deze de aanlegpaal, die een hoogte heeft van 2.45 meter. Men schiet schuin omhoog op een vierkant blokje met een afmeting 1,5 x 1,5 cm of 1 x 1 cm, of 0,5 x 0,5 cm. Deze blokjes staan gerangschikt in een hark welk op een hoogte staat van 16 meter. De kogels worden gegoten uit lood en hebben een kaliber van 16. De patronen worden zelf geladen. Jaarlijks worden zo'n 6000 schoten gedaan.

Het wedstrijdschieten gebeurt in teamverband met teams van 6- of 3 personen. Men kan met meerdere teams hieraan deelnemen. Schutterij St. Lambertus heeft afwisselend 4- tot 5 teams van 6 personen.

Het oefenterrein is gelegen op de Huikenstraat 1A te Neeritter. Zij heeft daarvoor staan twee kogelvangens die de lodenkogels opvangen. Het oefenen vindt wekelijks plaats op de zaterdagavond vanaf 18.00 uur.

De schutterij werkt met gediplomeerde buksmeesters welke zijn aangesloten bij de Koninklijke Nederlandse Schutters Associatie (KNSA). Verder is zij aangesloten bij de

Kantonale bond van schutterijen Eendracht Maakt Macht voor Weert en omstreken en de Oud Limburgse Schuttersfederatie verder nog bij het schuttersverband in het Dekenaat Thorn alsook van het grensland België- Nederland.

#### Muziek maken

Muziek maken door het fluit en tamboerkorps, de muzieklessen voor de opleiding van fluitist en die van slagwerker. Door het muziekkorps worden regelmatig uitvoeringen gegeven. Ook neemt men deel aan wedstrijden, dit geldt zowel voor het muziekkorps alsook voor het solistisch optreden van de muziekkanten. In de optocht van de schutterij gaat het muziekkorps voorop de schutterij om deze met muziek te begeleiden. De repetitie worden gehouden 1 x per week op de dinsdagavond. De individuele muziekopleidingen zijn voor tamboer en pijperfluit 1 x per week: de pijperfluiten hebben les op donderdagavond en de tamboers op vrijdag namiddag en avond. De repetitie en de lessen worden gegeven door gediplomeerde muzikinstrueteurs. Het muziekkorps is aangesloten bij de provinciale muziekbond Limburgse Bond van Tamboerkorpsen (LBT), en landelijk bij Vereniging van Muziekbonden in Nederland' (VMN). Doordat het muziekkorps behoort tot de schutterij heeft zij de mogelijkheid om deel te nemen aan de muziekwedstrijden en solistenwedstrijden tijdens de Bondsschuttersfeesten en het Oud Limburgs Schuttersfeest.

#### Optochten en presentaties

Kenmerkend voor de schutterij is het houden van optochten en presentaties. Hierdoor krijgen zaken zoals haar samenstelling, uniformering en uitmonstering speciale aandacht. Een bijzonderheid bij schutterij St. Lambertus zijn de bielemannen, zij gaan als eerste voorop de schutterij. Met muziek, vaandel, koningspaar en schutters presenteert de schutterij zich graag aan het publiek.

#### Tradities

Bijzondere tradities, stammende uit het verre verleden, doch ingepast in de huidige tijd zijn het jaarlijkse vogelschieten om het koningschap van de schutterij op de zondag van of na 17 september en de viering van kermismaandag 14 dagen na Pinksteren.

#### Bestuur en leden

Het bestuur bestaat uit 7 personen met voorzitter, secretaris, penningmeester en vice-voorzitter als dagelijks bestuur. Het aantal leden bedraagt circa 45 inclusief de bijzondere functies en lidmaatschappen..

Voor historische informatie over deze aloude schutterij, haar muziekkorps en over het dorp Neeritter verwijzen wij u naar de pagina HISTORIE.

## HISTORIE

### Historie van schutterij St. Lambertus

Schutterijen (“schutten”= beschutten, beschermen), ontstonden in een tijd dat er behoefte kwam aan een enigszins meer georganiseerde en geoefende bescherming van de bewoners. In dergelijke groeperingen werden elementen overgenomen van de reeds bestaande gilden, en oudere opvattingen over broederschap en samenwerking. Het zijn typisch plaatselijke organisaties geweest met beperkte militaire taken en meer gericht op bescherming tegen kwaadwillende lieden van buiten en op het handhaven van de orde en veiligheid binnen de woonplaats.

De bescherming die schutterij St. Lambertus kon bieden, was vooral gericht tegen ordeverstoringen van individuen of kleine groepen – “politie” taken zoals tijdens de twee jaarmarkten van Neeritter, de “Grote Markt” (St. Remigius) en de “Maagdenmarkt” (Sint Lucia). De veiligheid van het dorp als zodanig was zeer betrekkelijk: Neeritter werd niet alleen vaak bedreigd door twisten tussen de “grote heren”(b.v. in 1279 tussen de Heren van Horne en Althena en het domkapittel van Luik anderzijds), waarbij de inwoners lasten kregen opgelegd, maar ook rondtrekkende soldaten die het dorp herhaaldelijk hebben geplunderd. In 1584 verzochten de inwoners van Neeritter dan ook aan het domkapittel om een gracht te mogen aanbrengen rond het dorp (het tracé hiervan is nog voor een groot gedeelte zichtbaar).

Bij schutterij St. Lambertus zijn de gilde-achtige kenmerken wat meer op de achtergrond getreden: het “militaire” element is sterker gaan overheersen. Dit komt naar voren waarop de uniformen zijn uitgevoerd en in de rangen. Deze rangen worden al in het reglement van 1627 genoemd en zijn tot op heden gehandhaafd: “kapiteyn, lieutenant, vaendeldraeger, adjudant”. Ook worden in het reglement “Dekens” genoemd, die de hedendaagse functie van voorzitter en secretaris zouden kunnen vervullen. Uit hetzelfde reglement blijkt dat iedere schutter zijn eigen geweer had (het schieten met een geweer van een ander werd bestraft met een boete van één kruik bier). Men dient zich van de bewapening geen overdreven voorstelling te maken, een eigen geweer was al heel wat naast de eenvoudige slag- of steekwapens.

Het karakter van een echte (bevoegde) gewapende macht verdween in en na de Franse tijd. Mede doordat politie en leger beter en beroepsmatiger werden georganiseerd. De oefening in de “wapenhandel” is echter gebleven, nu vooral in de vorm van schietwedstrijden binnen de eigen schutterij of samen met andere schutterijen. Dit laatste gebeurt bijvoorbeeld door deelname aan de schuttersfeesten georganiseerd door de Kantonnale Bond van schutterijen Eendracht Maakt Macht voor Weert en omstreken en de Oud Limburgse Schuttersfederatie.

Een geheel ander “schietkundig” gebeuren is het jaarlijkse vogelschieten op de zondag na 17 september, de feestdag van de patroonheilige St. Lambertus. Dit afschieten van de vogel is een eeuwenoud gebruik waarbij degene die de vogel afschiet, voor één jaar koning wordt van de schutterij.

De “vogel” wordt gemaakt van hout en fraai versierd boven op de schietboom bevestigd. De “nieuwe” koning wordt het koningszilver omgehangen, een keten met zilveren vogel en zilveren platen en naar zijn woning gebracht om hem daar te huldigen.

Het oudste schutterszilver bestaat uit een authentieke zilveren koningsvogel met de volgende drie zilveren schilden:

- zilveren schild met de tekst: ‘ST LAMBERTZ SCHVTTEN IN NEDER ITTER 1627’.
- zilveren schild met hierin gegraveerd de afbeelding van St. Lambertus en het jaartal 1627.

- zilveren schild met daarin gegraveerd de afbeelding van Sint Lucia, staande in het vuur, terwijl haar hals met een zwaard wordt doorboord.

St. Lambertus was de 1<sup>e</sup>– en St. Lucia was de 2<sup>e</sup> patroonheilige van zowel de parochie alsook van de schutterij.

Oude zilveren schilden van de luitenant van de schutterij en van fam. De Waes, de adellijke familie woonachtig op het kasteel Borgitter en weldoener voor de kerk en bewoners van Neeritter:

- “1638 MATTIES SCHRS. LITEHANT VAN DIE KOMNIE VAN DIE JONG SCHETTEN IN NEDER ITTER” verder gegraveerd de afbeelding van een schaar.

-1648 “DE WAES” met gegraveerd het familieblazoen.

Oude zilveren schilden die herinneren aan het keizerschap:

-1759 FERDINANDUS TE HING KEIZER VAN DE SCHUTTERIJ.

-1773 PETER MOORS KEIZER VAN DE SCHUTTERIJ.

-1809 JOHANNES GIELEN KEIZER VAN DE SCHUTTERIJ met gegraveerd een afbeelding van hoefijzer smeedtang en hamer (smid).

-1886 HERMAN V. D. HEUVEL KEIZER VAN DE SCHUTTERIJ met gegraveerd een afbeelding van passer en winkelhaak (timmerman).

Jaarlijks was er het vogelschieten om het koningschap en kwam er een nieuwe koning. Wanneer een schutter 3 jaar achterelkaar koning werd dan kon hij zich keizer noemen. En omdat het keizerschap een grote uitzondering was heeft men deze personen ieder apart op een zilveren schild vermeld.

Vanaf 1953 tot heden zijn zilveren schilden in omloop gekomen met ook de namen van koningen er op vermeld. Soms is er één enkele plaat voor één koning, soms staan meerdere koningen op één plaat vermeld. Dit laatste omdat anders te veel zilveren platen zouden ontstaan. Ook zijn in de loop der jaren toegevoegd zilveren platen als herdenking aan jubilea.

De betekenis van koning en vogel zijn in hoge mate symbolisch: het koningschap is niet alleen een eerbewijs voor de schutter, het vraagt ook dat men in het jaar van functie speciale aandacht besteedt aan het welzijn en de eenheid van de schutterij. In die zin is het waarom het reglement uit 1627 de nadruk legt op het bewaren van de zilveren vogel door de koning en de koning de zilveren vogel met daaraan bevestigd de zilveren platen meedraagt.

Van oudsher heeft de schutterij zich altijd nauw verbonden gevoeld met de Kerk en de plaatselijke parochiegemeenschap. Deze verbondenheid blijkt bijvoorbeeld uit de aanwezigheid van de schutterij bij bepaalde kerkelijke plechtigheden, o.a. deelname aan de sacramentsprocessie. In het reglement van 1627 staat: “dat de schutten dan meegaan om deselve te beschermen op dat geene oneere en soude geschieden aan het alderheyligste sacrament des autaers” terwijl het verzoek in de brief van 1626 er op wijst: “dat de schutten de processie in den velde tegen voleurs ofte straetenschenders sullen wederstand doen”. In die vroegere tijden van onrust en sabotage hadden de nu nog meetrekkende “bielemen” de taakobstakels op te ruimen, ze droegen daarbij een vermomming om hen te beschermen tegen de wraak van kwaadwillenden. Deze vermomming bestaat uit een kolbakachtige hoed en een baard welke zijn gemaakt van geitenvellen. Verder een schoot of schort van gemaakt van linnendoek met daaroverheen een sjerp. En als handwapen een bijl. Men noemde de “bielemen” ook wel het “wreed van de schutterij”. Deze “bielemen” hebben geen overeenkomst met de sapeurs, geniesoldaten of timmerlieden stammende uit de Franse tijd.

De sacramentsdagen zijn altijd grote feestdagen voor de schutterij geweest; op de vooravond van sacramentsdag werd de trom geslagen, op de dag zelf begeleide men de processie en 's-middags trokken de schutten naar de schuttegaffel om de verdere dag en ook de volgende "kermisdaegen" gezellig door te brengen ("hun bier te drincken en sich lustigh te maeken sonder eenige rusie ofte krakeel", reglement 1627). Op de tweede kermisdag 's-Morgens is de schutterij altijd naar de schuttemis gegaan, speciaal voor de "afgestorven van de schutterie". Na deze plechtigheid werd het vendel gezwaaid voor kerkelijke en wereldlijke overheden. Na afloop hiervan trok men naar de schuttegaffel. Het begeleiden van de sacramentsprocessie op de zondag en de schuttemis met vendelzwaaien op tweede kermisdag wordt heden ten dage nog gebezigd en hebben hierdoor een hoge traditionele waarde.

De verplichtingen jegens elkaar, het zich netjes gedragen en de ontspanning waren en zijn eigen aan het schuttersleven bij schutterij St. Lambertus. Het reglement van 1627 bevat een groot aantal strafbepalingen voor ruziezoekers en allen die zich in woord en daad misdroegen. Deze straffen bestonden zeer vaak in het geven van bier. Ernstige straffen bestonden uit "van de schutterie aanstonds te worden weggejaecht" of zelfs verbeurdverklaring van inboedel. Een heel bijzondere straf was bestemd voor de schutter die geen meitakje op zijn hoofddeksel had meegebracht: hij werd naar de beek gedragen en moest daar tot "halve beenen in blijven staen tot hij een kanne bier uyt gedroncken heeft". Wie hem daarmee uitlachte overkwam dezelfde straf. Vrouwen en kinderen werden niet toegelaten in de schuttegaffel, alleen met verlof van de officieren en dekens mochten zij daar even staande iets drinken. De man of vader verbeurde bier indien vrouw of kinderen niet aanstonds op het eerste bevel de schuttegaffel verlieten.

Tegen het einde van de 19<sup>e</sup> eeuw (1889), kende schutterij St. Lambertus 33 leden bestaande uit commissies, schutters en volontairs. Extra daarbij werden vermeld de tamboers Boumans en Jos Leeters. In het kasboek waren deze namen vermeld voor het innen van de contributie. In hetzelfde jaar wordt vermeld de aankoop van een stuk zinken plaat voor het vervaardigen van een prijzenstandaard, verder een cadeau aan de weduwe Krekelberg de moeder van de tekstdichter van het Limburgs volkslied. Naast schutterij St. Lambertus waren er in die tijd ook andere schutterijen actief o.a. St.-Remigius. In de jaren 1890 en volgende waren schutterij St. Lambertus en St. Remigius oppermachtig bij de schietwedstrijden tijdens de Grote Internationale Schutterstreffen, de voorloper van het Oud-Limburgs Schuttersfeest. Het winnen van de schietwedstrijd gaf recht op de organisatie van het schutterstreffen het jaar daarop volgend. Hun zegenrijke lijst met de jaren van organisatie:

1882 St.-Lambertus en St.-Remigius Neeritter  
1890 St.-Remigius Neeritter  
1892 St.-Lambertus en St.-Remigius Neeritter  
1895 St.-Remigius Neeritter  
1900 St.-Lambertus en St.-Remigius Neeritter

Rond 1910 is de schutterij St.-Remigius ter ziele gegaan. In 1912 werd vervolgens de schutterij Juliana opgericht, die slechts een kort leven beschoren was. De aloude schutterij St.-Lambertus bleef het schuttersbestaan volhouden. Maar niet altijd even actief. In het jaar 1925 kwam schutterij in een rusttoestand en werd het schieten gestaakt. Wel werd ieder jaar op kermismaandag de schuttemis gehouden voor de gestorven leden. In het jaar 1935 kwam schutterij St. Lambertus weer tot bloei en wist in 1937 het Oud Limburgse Schuttersfeest te winnen in Krawinkel bij Geleen. Het schuttersfestijn dat inmiddels de naam Oud-Limburgs Schuttersfeest had gekregen werd het daaropvolgend jaar (1938), in Neeritter georganiseerd.

Tot heden ten dage weet de schutterij zich nog steeds staande te houden in haar gemeenschap Neeritter, een gemeenschap welke zich bewust is van de historische waarde van haar schutterij.

Het uitsluitend mannelijk karakter van de schutterij is verdwenen. Momenteel bestaat de schutterij uit 60% vrouwelijke- en 40% uit mannelijke leden. Het toelaten van meisjes bij het tamboerkorps in 1973 en de oprichting van een damescomité in 1974 zijn de oorzaak dat vrouwen bij de schutterij zijn gekomen. In 2009 schoot voor de eerste keer een vrouwelijk lid zich koning van de schutterij.

### **Historie van het muziekkorps van de schutterij**

Vanaf 1952 heeft de schutterij een muziekkorps. Daarvoor waren het een of twee tamboers die de trommen sloegen met een of twee klaroenblazers.

De nieuwe start was een grotere bezetting met name 4 klaroenen en 4 trommen. De schutterij had hiermee afscheid genomen van één tamboer en één klaroenblazer. In 1958/ 1959 formeerde zich opnieuw een nieuwe groep tamboers met klaroenblazers. Dit onder leiding van tamboer-maître Jo Jeurinck. De eerste stappen naar muziekwedstrijden werden gezet door deel te nemen aan de marswedstrijden op de bondsschuttersfeesten en aan speciaal ingerichte muziekconcoursen zoals het internationaal muziekconcours 'Marswedstrijden der Lage Landen' te Hamont (B). Later kreeg deze groep les van instructeur Renier Nijsten. In 1965 zijn de klaroenen verdwenen en is men verder gegaan met alleen trommen.

Het bestuur zat in deze periode in een tweestrijd tussen enerzijds de groeiende interesse en de kosten van een muziekkorps en anderzijds de aandacht voor het schieten. Naarmate het korps belangrijker werd kon steeg ook de spanning wanneer het ging om het financieren van instrumenten, repetities, deelname aan concoursen en de aanschaf van uniformen. De schutterij met haar schieten en haar muziekkorps, twee elementen in één vereniging, met elk een geheel eigen richting. Vanaf 1968 werd de onderlinge verstandhouding milder. Begin zeventiger jaren kan men dan ook spreken over een gezonde verhouding. Ben Cox startte in 1969 als instructeur en tamboer-maître. Op de bovenverdieping van de oude boerenbond op de Lambertusstraat werden de repetities gehouden. In deze periode werd afscheid genomen van de oudere generatie tamboers en kwamen er nieuwe leden tamboers er bij. Hierdoor deed zich dan ook de kans voor om de tamboers vertrouwd te maken met het lezen van het notenschrift. Voorheen leerde men op het gehoor van voor-trommen en na-trommen.

Op initiatief van Ben Cox startte in 1970 dhr. Nieskens uit Thorn als eerste professionele instructeur. In 1971 werd het tamboerkorps lid van de Limburgse Bond van Tamboerkorpsen en ging men onder deze vlag deelnemen aan concoursen, festivals en solistenwedstrijden.

De oproep voor nieuwe leden in 1973 is historisch voor de schutterij. Bij het groot aantal nieuwe leden welke zich aanmelden, kwamen voor de eerste keer ook meisjes bij het tamboerkorps. De intrede van de vrouw bij de schutterij werd hierdoor een feit. Het tamboerkorps telde op dat moment 27 leden. De kosten voor instrumenten en uniformen maar ook het begeleiden van de vele jeugdige tamboers noodzaakte het oprichten van een damescomité in 1974. Vele acties werden door het damescomité uitgevoerd en zorgden men hierdoor voor financiële steun. Ook hierdoor werd een eeuwen oude cultuur van alleen mannen bij de schutterij wederom gebroken.

Een zeer belangrijke stap werd gemaakt door te starten met het (individueel), opleiden van tamboers. Hierdoor werd een sterke basis gelegd voor de toekomst van het tamboerkorps. Leden komen en leden gaan. Deze golf van komen en gaan gaf mede aan de muzikale groei en de cultuur verandering in muzikale zin. In deze golven zien we ook het aantrekken van nieuwe muziekinstructeurs. Grote muzikale groei en hoge muzikale prestaties werden behaald

als tamboerkorps/ percussiegroep in de periode 1979 tot 1995. Dit gold zowel voor het gehele korps alsook de individuele solistische prestaties en de ensembles.

In 2001 is noodgedwongen een begin gemaakt voor het oprichten van een fluit en tamboerkorps. Het tamboerkorps had haar topjaren meegemaakt. Van 1995 tot 2001 was er een stilstand en achteruitgang bij het tamboerkorps. Er waren problemen bij het werven van nieuwe leden en oudere leden verlieten het korps. Het creëren van een nieuwe generatie leden met nieuwe impulsen en het verder opbouwen zoals in het verleden plaats vond kreeg geen voet aan de grond. Nieuwe instructeurs konden het tij niet keren. Er gebeurde dus niets. Het werd zelfs kritisch omdat leden het tamboerkorps verlieten. Het inzetten van de pijperfluit zou een nieuwe opening kunnen zijn voor het aantrekken van nieuwe leden muzikanten. Wiel Janssen werd aangetrokken als nieuwe instructeur, diverse tamboers gingen van de trom over naar de pijperfluit en er kwamen nieuwe leden voor het spelen op de pijperfluit. In 2003, tijdens het 375<sup>e</sup> bestaansjubileum van de schutterij, was het eerste optreden van het fluit en tamboerkorps.

### **De historie van het dorp Neeritter in een notendop**

(Pater W. Sangers kruisheer te Maaseik 1977)

Het dorp Neeritter dankt zijn naam aan de Itterbeek, die Opitter, Neeritter en Ittervoort voorbij stroomt en verder langs Thorn en wessem de Maas bereikt.

In vroegere tijden leefde in het heldere water van de beek veel vissen en tevens hield de weldoende waterstroom de vele watermolens aan het draaien.

De oudste heer van Neeritter was de grondbezitter graaf Ansfried, die naast vele andere landgoederen ook Thorn bezat, waar hij met zijn vrouw Hilsondis en voor Benedicta zijn dochter, op het einde van de tiende eeuw een Benedictinessenabdij stichtte. Ansfried overleed als bisschop van Utrecht in het jaar 1010. Hij schonk Neeritter aan de deken en het kapittel van Sint-Lambertus te Luik. In een acte van 16 mei 1114 neemt paus Innocentius de domkerk en het kapittel van Luik in zijn bijzondere bescherming en onder de opgesomde eigendommen wordt Neeritter genoemd met zijn oude naam "Nieuw Itteren". Neeritter was een "vrijdorp" van het Luikse kapittel. Hierdoor werd deze plaats een vrijheerlijkheid, een domaniale eenheid die uit het landrecht was losgemaakt. Neeritter was dus niet ondergeschikt aan de graaf van Loon, maar stond als kroondomein direct onder de prins-bisschop van Luik, die de deken en het kapittel als zijn plaatsvervaarders aanstelde. In een speciaal statuut van 18 september 1604 (vernieuwd in 1672 en 1690), stond dat Neeritter niet moest meebetalen in de landsrechten, doch alleen in noodgevallen moesten bijspringen. In een acte van 1604 staat o.a. te lezen, dat het vrijdorp Neeritter (alsook de overige vrijheerlijkheden onder Luik: de dorpen Heel, Vucht, Attenhoven, Wonk, Broekem en Velm), "... Besondere heerlyckheyten behorende onder die protectie ende Bescherminge onser Bisschoppen van Luyck ende altyt apart gehalden gewoorden, als waerachtich patrimonie des glorieusen ende heyligen martelaers Sint-Lambertus onser Patrons...".

Sinds oeroude tijden behoorde Neeritter samen met de plaatsen Thorn en Kessenich to de "Drie Eigen", hetgeen ook weer privilegies met zich meebracht. In een acte uit 1618 verklaren de scholtis en de schepenen van Kessenich en Neeritter, dat de heerlijkheden en landen van Thorn genoemd worden de "Drie Eigenen".

Daar Neeritter door de omliggende Heren niet beschermd werd en de kerkelijke gezagsdragers niet gewapenderhand mochten verdedigen, werd door de prinsbisschop van

Luik een voogd aangesteld die Neeritter in bescherming moest nemen en desnoods militair moest verdedigen tegen geweld van buiten. Als voogd van Neeritter traden de Heren van Horn op. Wel probeerde de Heren van Horn zoveel mogelijk soevereine rechten te verwerven door allerlei diensten op te eisen, sommen geld te vragen bij een huwelijk of bij het slaan tot ridder van een familielid. Ondanks de schraapzucht der Hornse 'beschermers' is het hun niet gelukt om Neeritter in te palmen. Neeritter bleef tot de Franse omwenteling onder Luiks gezag.

Bestuurlijk bestond de vrijheerlijkheid Neeritter uit een meier met schepenen. Het Luikse kapittel stelde de meier aan, die als plaatsvervanger van de landsheer de rechten van het kapittel, van de voogd en van het vrijdorp moest handhaven. Samen met de schepenen (gekozen uit goede ingezetenen), vormde de meier (voorzitter) de schepenbank (het gerecht). De dingbank of rechtbank in Neeritter bestond uit de meier, zeven schepenen, een secretaris en een bode. Naast de veertiendaagse zittingen bestonden de drie genachten of jaargedingen. Daarbij waren tegenwoordig de meier, de schepenen, de pastoor, de burgemeesters en de schutterij. Die het volk in bedwang hield. De drie genachten werden aangekondigd door klokkengelui en de ingezetenen mochten ze bijwonen. Ze vonden plaats in de openlucht.

De schepenbank kende haar eigen schepenzegel, deze bestond uit een wapenbordje in de vorm van een gotische roos van vier bladeren. In het rechterblad afgebeeld een arm met een hand vasthoudend een bisschopsstaf. De staf verdeelt het schild van boven naar beneden. In het linkerblad is afgebeeld een zespuntige ster. Het opschrift luidt: S (igillum) Scabinorum de Neerutter.

Tijdens de tachtigjarige oorlog (1568-1648), trokken ten gevolge van de strijd met Spanje veel huurlegers door deze streken. Veelal het sroomdal van de Maas volgend, zorgde deze legers voor ernstige problemen in de wijde omtrek. Neeritter ondervond veel last van deze loslopende soldaten. Het domkapittel van Luik willigde daarom de bede in om het dorp Neeritter met grachten en wallen te mogen omsluiten, waardoor de inwoners zich beter en doeltreffender konden verdedigen tegen zwervende soldaten, baanstroppers en vrijbuiters. Bovendien zag Luik in die versterking tevens een beveiliging van het dorp tegenover het "buitenland". Toen de inwoners van Neeritter op eigen houtje in 1717 de grachten vulden en de wallen vernielden, eiste het kapittel een onmiddellijk herstel. De restanten van deze wal zijn nu nog zichtbaar rond de oude kern van het dorp.

#### Vrijheerlijkheid Neeritter

De heerlijkheid Neeritter bestond uit drie kwartieren of buurten: het dorp Neeritter, het gehucht Molenbeersel en het gehucht Manestraat. Iedere buurt stelde jaarlijks twee burgemeesters aan (dorpsmeesters), die zorgde voor het welzijn van het volk en voor de verdediging van zijn belangen. Zij stonden in voor het onderhoud van wegen, dijken en waterlopen en waren als schattheffers vooral financiële agenten. Ieder kwartier had zijn eigen administratie.

Kerkelijk behoorde Neeritter onder het bisdom Luik. De parochie was toegewijd aan de H. Lambertus en de H. Lucia en was tot 1801 onderdeel van het landdekenaat Eyck en het aardsdiakonaat van Kempenland. De pastoor werd beurtelings benoemd door de deken van en het Luikse kapittel.

In de Franse tijd verdween de vrijheerlijkheid Neeritter onder Luik en werd toegevoegd bij het kanton Maaseik.

### Onder Frans bestuur

In 1794 werd het Maasdal door de Franse revolutionaire troepen veroverd en ingelijfd bij Frankrijk. Aan oude privileges en bestuursvormen werd een einde gemaakt. Ter vervanging van de plaatselijke besturen werd een organisatie van kantons ingevoerd. Tegelijk kwam een departementale bestuursvorm tot stand. Bij deze nieuwe bestuursorganisatie werd aan alle plaatsen met minder dan 5000 inwoners het zelfstandig bestuur ontnomen en onder gemeenschappelijk bestuur van een kanton geplaatst. Voor Neeritter was dit het kanton Maaseik. In 1800 werd de restrictie van 5000 inwoners weer opgeheven en in de kleinere plaatsen werd een burgemeester (maire), benoemd. Bij het einde van de Franse periode in 1814 bleef de toestand ongewijzigd, in afwachting van de bestuursorganisatie van 1818, waarbij een reglement van bestuur voor het platteland werd vastgesteld. Elke plattelandsgemeente in Limburg kreeg een, door de koning benoemde schout, twee schepenen en een gemeenteraad.

### Scheiding van België en Holland

Een gestage toename van de bevolking alsmede de grote afstand tussen de voormalige buurten Molenbeersel, Manestraat en het dorp Neeritter zorgde er voor dat de bewoners van Beersel in 1827 een verzoekschrift aan de hogere overheid zonden. Zij wensten onder een eigen bestuur een zelfstandige gemeente te worden. Dit verzoek werd verworpen omdat Neeritter hiertegen bezwaar maakte. Neeritter maakte kenbaar dat het gehucht Beersel de helft van de gemeente uitmaakte en dat zij niet akkoord konden gaan met een afscheiding.

In 1830 begon de Belgische opstand en heel Limburg koos de zijde van de opstandelingen, zo ook het grondgebied Neeritter met Molenbeersel en Manestraat. 9 jaar lang maakte het grondgebied van Neeritter deel uit van het koninkrijk België (tot het scheidingstractaat van 19 april 1839).

Na de Belgische opstand tegen de Hollanders werd door het Tractaat van Londen tussen Nederland en België (1839-1843), Molenbeersel en Manestraat gevoegd bij België en werd het dorp Neeritter Nederlands. Zo verloor Neeritter een groot aantal inwoners (500 van de 1250), alsmede tweederde van zijn grondgebied (1350 van de 1819 bunder grond). Ook had deze scheiding een grote sociale impact doordat families van elkaar werden gescheiden door de nieuwe landsgrens.

De grensovereenkomst van 8 Augustus 1843 stelde de nieuwe rijksgrens vast tussen Nederland en België. Voor Neeritter werd ondertekend door burgemeester M. Driessens en voor Kessenich door Schepen Houben.

### **Neeritter als nieuwe Nederlandse gemeente**

Het dorp Neeritter begon als nieuwe zelfstandige gemeente onder Nederlands gezag.

Met ingang van 1 juli 1942 werden de gemeenten Neeritter, Ittervoort en Hunsel opgeheven en samengevoegd tot de nieuwe gemeente Hunsel.

Met ingang van 1 januari 2010 werd de gemeente Hunsel opgeheven en samengevoegd met de gemeenten Haelen, Rogel en Heythuysen tot de nieuwe gemeente Leudal.